

Adeo certum est quod scientiarum progressus, quin religioni christianæ noceant, novum semper eidem firmiter et robur adieciunt; nec quidpiam sive ex geologicis aut physicis, sive ex astronomicis observationibus erui potest quo Mosaica cosmogonia vel minimum lædi aut infirmari possit, prout ostendere nobis erat propositum.

Aliud argumentum contra Mosaicam cosmogoniam eruere conantur increduli ex ejusdem authoris chronologia. Sed extra rem vagantur; cosmogonia enim et chronologia omnino differunt. Cosmogonia tractat de creatione et conformatione cœli et terræ, et etiam, si placet, de plantarum et animantium productione; chronologia vero Mosaica ab hominis creatione initium ducit, siquidem Moyses Adæ cæterorumque Patriarcharum annos solum enumerat, unde computatur ætas generis humani. Juxta hebraicam veritatem et latinam Pentateuchi versionem, sex circiter annorum millia a primi hominis creatione ad nos usque effluxissent, septem vero et amplius juxta græcam Alexandrinam seu LXX interpretum versionem, et Samaritanus codex mediam epocham admittit. Hæc libere discuti possunt, intacta quæstione de origine mundi. Quandonam vero Deus ex nihilo materiam eduxerit, quandonam eam formis quas conspicimus induerit, nec S. Scriptura nec Ecclesia determinat. Peregrinantur ergo extra quæstionem quotquot a chronologia contra Mosaicam cosmogoniam emendicant argumenta, et objectiones inde petitas recte et merito præterimus, ut præsentis quæstioni extraneas.

Sequentia tantum animadvertere præstat ad demonstrandam inanitatem argumentorum ab adversariis ex hoc capite congestorum: 1º Certum est Moysen unicam chronologiam confecisse, illamque ut veram omnes chronologicos et amanuenses, tum Judæos tum Christianos, semper habuisse. Si igitur codex Mosaicus non periisset, omnes evanescerent difficultates, omnes corrigerentur errores. 2º Ergo differentiæ in computo annorum observatæ oriuntur vel ex incuria aut inadvertentia inculpabili

amanuensium, vel ex eo quod chronologici alii aliter annos Mosaicos computarunt, alii longiores, alii breviores eos, relative ad nostrum computandi modum, intelligentes. 3º Chronologiarum veritas non tam ex fidelitate in annis, mensibus et diebus enumerandis repetenda est, quam ex eo quod facta historica omnia, præcipue quæ sunt magni momenti, probe coordinentur, suo tempore late sumpto assignentur, et aliis factis publicis ac monumentis necnon observationibus scientificis coaptentur; alias nulla pene esset chronologia quæ falsitatis nota non inureretur, nulla gens cujus historia tanquam authentica haberetur. Atqui omnes chronologiæ sacræ, quamvis diversæ in annorum supputatione, eadem tamen facta, præcipue duo eminentiora, creationem scilicet hominis et diluvium, referunt, easdem generationes componunt et ordinant, et in his hebraicæ veritati consentiunt. Ergo.]

DISSERTATIO IV

DE HOMINE

D. Thomas, qq. 75, 91-102; 2ª 2ª, qq. 163 et 164.

ARTICULUS I

Utrum primi parentes nostri immediate a Deo conditi fuerint?

[Tres potissimum errores Mosaicæ creationis historiæ de homine adversantur. Primus eorum est qui hominem a Deo, saltem immediate, conditum negant, sed prodiisse affirmant ex particulis vel essentiis, ut vocant, *organiatricibus*, aut vi vegetativa, quibus Deus naturam ditavit: quod de cæteris viventibus a fortiori pronuntiant. — Secundus error, priori affinis, est pantheistarum nostrorum, qui hominis productionem ducunt ab illa lege æternæ substantiæ mundi, qua omnium genitrix natura

ab imperfectis rerum formis ad perfectiores necessario æternumque progreditur. Hinc somniant hominem primo fuisse pelagicum animal imperfectissimum, v. g., ostream; dein per varios gradus pelago emersisse amphibii instar; diu reptasse; e reptili quadrupedem, e quadrupede quadrumanum, e quadrumana simia (orang-outang) bipedem et bimanum fuisse rationalem. Quæ conditio cum sit nobilissima ex infinitis formis quas hactenus induit natura, hæc sibi complacet in forma humana, in qua multis abhinc sæculis conquiescit. Ista tamen forma non est ultima; nam humanitas, quæ caput est naturæ æternæ, fatali lege progressionis, tendit ineluctabiliter ad formam Dei, id est ad perfectiorem formam quam materia increata induere potest. Hujus systematis novissimus et celebrior præco Darwinus hanc evolutionum seriem *transformismum* vocat. — Tertius error eorum est qui autumant ante Adam alios homines fuisse conditos: qui propterea *præadamitæ* vocantur. Hujus erroris instaurator fuit Isaacus La Peyrere, in opere cui titulus *Præadamitæ*. Hic e Calvinii disciplina ad meliorem frugem revocatus, istam sententiam cum hæresi egeravit. Parum ab hoc errore distant qui censent non omnes homines ab eodem parente progenitos esse, sed contendunt in qualibet mundi plaga suos fuisse aborigenes, qui specie distinguerentur, a quibus diversæ hominum gentes prodierunt, quorum tamen protoparentes a Deo fuerunt conditi.

Dico 1º: Primi parentes nostri a Deo immediate conditi sunt.

Est contra primum et secundum errorem. — Et notandum est quod, dum dicimus progenitores nostros a Deo immediate conditos fuisse, non solum de anima, sed etiam de corpore propositionem nostram intelligi volumus, non assentientes rabbinis quibusdam qui opinati sunt Deum ministerio angelorum usum esse ad corpus protoparentis e terræ limo plasmandum, cui ipse postea vitam et animam inseruit; quos Augustinus redarguit lib. IX *de Genes ad litt.*, c. 15, n. 26, ut infra videbimus.

Prob. 1º. Hæc propositio ad fidem spectat, ut patet ex

concilio Lateran. IV: « Firmiter credimus... quod unus solus est verus Deus..., unum universorum principium, creator omnium visibilium et invisibilium, spiritualium et corporalium, qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualement et corporalem, angelicam videlicet et mundanam, ac deinde humanam quasi communem ex spiritu et corpore constitutam. »

Prob. 2º ex S. Scriptura. *Genes.*, II, 7, aperte traditur quod, conditis cunctis animantibus irrationalibus, *creavit Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem.* Inde recte deducitur Deum totum hominem fecisse; per se enim corpus e limo terræ formavit, animam vero per inspirationem tradidit. Et hæc quidem de viro. De feminæ autem formatione et ortu legimus, *ibid.*, 21: *Immisit Dominus soporem in Adam: cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, et ædificavit eam in mulierem.* Si hæc, ut debemus, in sensu historico et litterali intelligamus, perspicuum est utrumque protoparentem a Deo ipso, id est immediate, quoad corpus sicut et animam, formatum et conditum fuisse. Jam vero litterali sensu accipienda ea verba esse, ipse contextus, sensus traditionalis Hebræorum, et cæterorum librorum sacrorum irrefragabilis autoritas ostendunt. In primis id contextus postulat. Nisi enim litteralis sensus ratio habeatur, cum illis nullimode cohærent quæ sequuntur. Vix enim Adam expergefactus a sopore suo Evam conspexit, divinitus inspiratus dixit, *ibid.*, 23: *Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea: hæc vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est.* Et ad hæc verba aperte alludit Apostolus, dicens, I *Cor.*, XI, 8: *Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro.* Item I *Tim.*, II, 13: *Adam enim primus formatus est, deinde Eva.* Neque Judæi, si excipiantur quidam fabulatores rabbinii, ab eodem sensu unquam recesserunt.

Prob. 3º ex traditione. Supervacaneum est veteres Ecclesiæ Patres sigillatim recensere, cum una omnium sententia sit. Loquatur pro omnibus Augustinus, qui con-

fulans opinionem eorum qui asseruerunt corpora protoparentum per manus angelorum, Deo iubente, plasmata fuisse, dicit, lib. IX *de Genes. ad litt.*, c. 13, n. 26, 27 et 28 : « Hæc fortasse dicantur potuisse per angelos fieri. Formare autem vel ædificare costam, ut mulier esset, usque adeo non potuit nisi Deus, a quo universa natura subsistit, ut ne illud quidem carnis supplementum in corpore viri, quod in illius costæ successit locum, ab angelis factum esse crediderim, sicut nec ipsum hominem de terræ pulvere... Creare naturam tam nullus angelus potest, quam nec seipsum... Certissime dixerim... nonnisi in illo opere Dei factum quod Deus, non per angelos, sed per semetipsum operatus est. » Multi docent formationem Evæ ex latere Adam dormientis fuisse typum Ecclesiæ ex latere Christi Domini in cruce mortui efformatæ : quod opus sane Deum ipsum habet authorem. Hinc, ipsis adversariis fatentibus, ex hoc veluti fonte pervulgati sunt ac recepti apud Orientales mythi de feminæ formatione Mosaicæ historiæ affines, præsertim apud populos Asiæ superioris, nec desunt hujus traditionis documenta penes gentes barbaras recens detectas. Quæ quidem omnia evincunt Mosaicam anthropogoniam in nativo et litterali sensu accipiendam esse, ac propterea protoparentes nostros immediate a Deo conditos fuisse.

Dico 2° : Universum genus humanum ab Adam omnium protoparente propagatum est.

Prob. 1°. Hæc propositio ad fidem spectat, necessariam connexionem habens cum articulo de propagatione peccati originalis, de quo tractabitur infra.

Prob. 2° ex S. Scriptura, contra eos qui divinorum Librorum auctoritatem admittunt. Præadamitarum enim existentiam S. Scriptura excludit, si constanter nobis exhibeat Adamum ut omnium hominum solum et unicum progenitorem. Atqui ita est. Legitur *Genes.*, I, 27, quod, perfectis mundi sensibilis universis operibus, *creavit Deus hominem ad imaginem suam... : masculinum et feminam creavit eos.* De hoc autem homine, antequam clarius ipsius creationis ratio exponatur, dicitur *ibid.*, II, 5 :

Et homo non erat qui operaretur terram, unde apparet, ad implendum finem quem Deus sibi proposuerat, unum hominem primo sufficere. Consequenter additur, ibid., 7 : Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ. Unus formatur, quia plures tunc inutiles fuissent. Conditio igitur hoc homine de quo omne genus oriri necesse erat, ostenditur ratio cur non erat solus remansurus. Non alii homines per creationem prodeunt, sex conjux ipsi datur, quia, ibid., 20, Adæ non inveniebatur adjutor similis ejus. Et ut compertum sit ex ipso uno et conjuge una ex ejus costa ædificata omnes homines orituros esse, subjungitur, ibid., III, 20 : Et vocavit Adam nomen uxoris suæ Eva, eo quod mater esset omnium viventium. Quod confirmatur tum ex Sap., X, 1 : Hæc (sapientia) illum qui primus formatus est a Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit ; tum ex Paulo dicente, Act., XVII, 26 : Fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terræ. Hæc adeo perspicua sunt, ut superfluum sit ex his verbis argumentari. Si vero accedat sensus traditionalis Hebræorum et Christianorum, qui constans et universalis est, et dogma propagationis originalis noxæ in singulos homines, quod semper, ut ostendemus, Ecclesia professæ est, quodque huic veritati innititur et extra eam non concipitur, nullus superest dubio locus. Ergo.

Prob. 3° ex traditionibus et factis, præcipue adversus eos qui auctoritatem divinarum Scripturarum respuunt. Etenim 1° adversus eos stant omnes anthropogoniæ quas sive poetæ, sive scriptores historici admittunt, quæ prorsus concordant cum narratione Mosaica. Sanchoniaton, ab Eusebio citatus, Berosus Chaldæus, apud Syncellum, Diodorus Siculus, totius generis humani originem repetunt ab uno viro et una femina, sicut et poetæ Orpheus, Hesiodus, Aristophanes, Horatius et Ovidius. 2° In favorem hujus originis dimicant traditiones omnium populorum, non antiquorum modo, sed etiam recentiorum. 3° Historiæ omnes quæ coloniarum migrationes referunt ex Asia, Chaldæa præsertim, Phœnicia, Ægypto, Græcia, etc., luculentissime testantur populos omnes ex tenui

principio paulatim excrevisse, et originem communem habuisse, prout a Moyse refertur, ita ut narrationis ejus historiae posteriores non videantur esse nisi commentaria et confirmationes. 4° Philologia ipsa, quæ summa cura hac nostra ætate excolta est, aliud argumentum contra eos quos impugnamus suppeditat. Exploratum namque est linguas omnes ad duas præcipuas seu matrices ac primitivas revocandas esse, Semiticam scilicet et Japeticam. Porro linguæ istæ, sive idiomatica, plures radices, imo et voces communes habent, si parvam excipias inflexionem, necnon interdum formas et grammaticale systema. Rursum compertum est linguam *sanscriticam*, quæ apud Indos est in usu, in plerisque vocabulis cum græca et latina convenire, ac propterea unam eandemque horumce populorum primam fuisse linguam. Atqui hæc omnia probant omnes homines ex communi origine ortos esse. Ergo¹.

Prob. 4° ratione. Qui divinam hominis creationem respuunt, ita perstringuntur. 1° Mathematicè evidens est nullam dari posse sive successione sive simultaneam terminorum seriem infinitam. Ergo homo necessario aliquam originem habuit. 2° Ex physica pariter certum est et scientificè demonstratum, cuncta viventia præsupponere ejusdem speciei alia entia a quibus procreentur, et absurda esse systemata tum particularum organicarum, tum ovi sine principio existentis, tum generationis spontaneæ ex putredine. Quod ad transformismum præcipue attinet, historiae antiquissimæ et monumenta sculpturæ quæ ad tria certe et forsitan ad quatuor millia annorum referri debent, probant speciem humanam jam tunc fuisse fixam et omnino eandem quam nunc conspicimus. Atqui hanc immobilitatem non pateretur theoria evolutionum indefinitarum. Ergo.

Quæres 1° ubinam fuerint conditi Adam et Eva.

1. Qui hæc argumenta late exposita invenire cupiunt, legant eruditissimum librum Card. Wiseman cui titulus *Discours sur les rapports entre la science et la religion révélée*.

Resp. Adam et Eva conditi sunt extra paradysum voluptatis, in quem paulo post translati fuere.

Prob. ex S. Scriptura. Post narrationem creationis hominis, quem *masculum et feminam creavit* Deus, legitur *Genes.*, II, 13 : *Tulit ergo Dominus Deus hominem, et posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur et custodiret illum.* Si dicatur in numero singulari *hominem*, hoc intelligitur in sensu prædicto, id est de homine masculo et femina, et probatur aliunde ex hoc quod Eva Adam ad peccandum induxit in paradiso.

Quæres 2° quodnam opus et quænam custodia Adamo a Deo fuerunt injuncta.

Respondet Aug., lib. VIII de *Genes. ad litt.*, c. 10, n. 22 : « Positus est homo in paradysum, ut operaretur eundem paradysum, per agriculturam, non laboriosam, sed deliciosam et mentem prudentis magna atque utilia commoventem ; custodiret autem eundem paradysum ipsi sibi, ne quid admitteret quare inde mereretur expelli. »

Quæres 3° utrum paradysus fuerit locus corporeus¹.

Resp. Ut August. refert lib. XIII de *Civit. Dei*, c. 21, « nonnulli totum paradysum ubi primi parentes generis humani sanctæ Scripturæ veritate fuisse narrantur, ad intelligibilia referunt, arboresque illas et ligna fructifera in virtutes vitæ moresque convertunt. » Et addit : « Hæc, et si qua alia commodius dici possunt de intelligendo spiritualiter paradiso, nemine prohibente dicantur : dum tamen et illius historiae veritas fidelissimo rerum gestarum narratione commendata credatur. » Unde S. Hieronymus, *Epist.* 74 ad *Pammachium*, arguit Origenem quod « sic paradysum allegoriset, et historiae auferat veritatem, pro arboribus angelos, pro fluminibus virtutes cœlestes intelligens, totamque paradisi continentiam tropologica interpretatione subvertat. »]

1. Hic q. 102, a. 1, 0.

ARTICULUS II

An et qua ratione homo sit factus ad imaginem Dei?

[Hominem esse factum ad imaginem Dei, aperte constat ex S. Scriptura. *Genes.*, I, 26, dicit Deus: *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*. Et additur, *ibid.*, 27: *Et creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, masculum et feminam creavit eos*. Idem dicitur *Sap.*, II, 23 et *Eccli.*, XVII, 1. Sed quæstio est qua ratione homo sit imago Dei.

Dico: Homo est vera Dei imago ratione naturæ intellectualis, imperfecta tamen¹.

Prob. prima pars. Ad rationem imaginis duo requiruntur. Primum, quod sit similis illi cujus est imago in ratione specifica et ultima differentia, vel in signo speciei, vel saltem in nobilissima proprietate illius. Secundum, ut similitudo sit expressa et deducta ex eo cujus dicitur imago, quia imago dicitur ex eo quod imitatur alterum: sic filius est imago patris, representatio Cæsaris in cupro est imago Cæsaris, quia utrumque est in similitudinem naturæ specificæ vel in ejus signum, et expressum atque deductum ex eo cujus est imago. Atqui homo habet has duas condiciones respectu Dei, ratione naturæ intellectualis. Ergo. — *Prob. min.* Homo est expressus et factus ab ipso Deo secundum similitudinem illius naturæ intellectualis quæ est in Deo ultima differentia et quasi species; secundum enim hanc naturam intellectualem, homo est aptus ad cognoscendum et amandum Deum, sicut Deus se cognoscit et amat. Ergo.

Prob. secunda pars². Similitudo Dei in homine non est ad æqualitatem, cum exemplar excedat in infinitum. Et hoc indicat S. Scriptura, dicens hominem factum ad imaginem Dei; præpositio enim *ad* accessum quemdam signi-

1. Hic q. 93, a. 4, 0. — 2. *Ibid.*

ficat qui competit rei distanti. Unde solus Filius Dei est perfecta imago Patris æterni; quia, (*factus*) si est ipse *imago Dei*, ut testatur Apostolus, II *Cor.*, IV, 4, non est *factus*, sed *generatus* ad imaginem Dei, ut Filius ejus naturalis et consubstantialis.

Quamvis imago Dei inveniatur in quolibet individuo naturæ humanæ, sive masculo sive femina, secundum tamen aliquid secundarium vir præ se fert imaginem Dei relative ad mulierem, et non e converso. Ut enim Deus est principium et finis omnis creaturæ, ita vir est principium et finis mulieris. Unde, cum Apostolus dixisset, I *Cor.*, XI, 7, quod *vir imago et gloria Dei est, mulier autem gloria viri est*, rationem affert, subdens, *ibid.*, 8 et 9: *Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro*, quantum scilicet ad eorum primam creationem, et: *Non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum*.

Petes utrum in homine sit imago Dei, non solum quantum ad naturam divinam, sed etiam quantum ad trinitatem personarum.

Resp. affirmative¹. Homo non solum imitatur naturam divinam quatenus seipsam intelligit et diligit, sed etiam quatenus se intelligendo producit Verbum, et se diligendo, Amorem. Homo enim similiter, cognoscendo Deum, producit verbum, et ipsum diligendo producit amorem; sicque in eo reperitur principium verbi, verbum et amor, quibus in Deo constituitur trinitas personarum. Quia vero intellectio et dilectio non sunt operationes necessarie in homine, non sunt in eo substantiales, nec personas constituunt, et in hoc etiam quamvis homo sit vera Dei imago, est tamen imago imperfecta.]

1. *Ibid.*

ARTICULUS III

Quomodo anima humana corpori uniatur¹?

[Triplex genus unionis distinguitur. *Accidentalis* est, si ex duabus substantiis unitis non exurgit nova essentia, neque resultat communicabilitas actionum. Ita unitur homini vestis qua induitur. — *Personalis* est unio, cum inter substantias quæ uniuntur habetur unitas et communicabilitas actionum, quatenus actiones alterutrius substantiæ, ut principii *quo*, sunt etiam alterius principii *quod*, nempe *suppositi*, in quo utrumque subjectum unitur. Ita in Christo sunt actiones divinæ et actiones humanæ, secundum quod procedunt ab alterutra natura ut principio *quo*, omnes tamen pertinent, ut ad principium *quod*, ad personam Christi, Dei simul et hominis. — Unio *essentialis* habetur, quando ex duabus substantiis unitis exurgit, non solum unitas et communicabilitas actionis, sed etiam unitas specifica naturæ in qua substantiæ unitæ existunt.

Dico 1°: Unio animæ cum corpore non est accidentalis.

Est contra Platonem, qui censuit animam præexistentem uniri extrinsece corpori, eo ferme modo quo unitur nauta navi, id est accidentaliter. Hæc sententia, quam sequi videtur D. de Bonald, cum hominem definit « intelligentiam utentem organis corporeis, » non est vera. Communi enim sensu hominum ponitur quod homo essentialiter constat anima rationali et corpore organico, ut principiis physicis et essentialiter requisitis ad ejus specificam naturam constituendam. Unde infimior est unio inter animam nostram et corpus nostrum.

Dico 2°: Unio animæ humanæ cum corpore est personalis.

Prob. Ut conscientia evidenter testatur, multigenæ

1. Hic q. 76, a. 1, 0, et seqq.

actiones, sive corporeæ, ut sedere, sive vegetativæ, ut digestio et nutritio, sive sensitivæ, ut videre et imaginari, sive intellectivæ, ut cognoscere et velle, unius ejusdemque principii *quod* sunt, nempe totius hominis, quamvis actiones illæ homini conveniant a diverso principio *quo*, ut cadere a corpore, et intelligere ab anima. Atqui unitas et communicabilitas actionum ex substantiis unitis est signum unionis personalis. Ergo unio animæ et corporis in homine est unio personalis.

Dico 3°: Unio animæ humanæ cum corpore est etiam essentialis.

Prob. Ut jam animadvertimus, ex sensu hominum communi, si velimus hominem physice et essentialiter definire, non dicimus quod homo sit anima rationalis, neque quod sit corpus organicum, sed quod sit compositum ex anima rationali et corpore organico. Videlicet ex anima rationali et corpore organico resultat una natura specifica substantialis (anima enim et corpus sunt substantiæ, non accidentia), quæ est ipse homo, a quo si una vel altera subtrahatur, ipse perimitur. Atqui quæ hoc modo uniuntur, sunt unita unione essentiali. Ergo unio animæ humanæ cum corpore non est tantum unio personalis, sed etiam unio essentialis.

Utramque præcedentem conclusionem paucis complexus est S. Thomas, p. 3^a, q. 2, a. 1, ad 2, ubi ait: « Ex anima et corpore constituitur in unoquoque nostrum duplex unitas, naturæ et personæ. Naturæ quidem, secundum quod anima unitur corpori, formaliter perficiens ipsum, ut ex duobus fiat una natura, sicut ex actu et potentia, vel materia et forma... Unitas vero personæ constituitur ex eis in quantum est unus aliquis [nempe homo], subsistens in carne et anima. »

Confirmatur. In symbolo Athanasiano de hac duplici unione personali et essentiali aperta fit mentio. Dicitur enim de Christo: « Perfectus Deus [natura divina], perfectus homo [natura humana], ex anima rationali et humana carne subsistens. » Quæ posteriora verba unionem essentialem naturæ humanæ exprimunt. Insuper:

« Sicut anima rationalis et caro unus est homo (en persona in simplici homine), ita Deus et homo unus est Christus (non unitate naturæ, sed unitate personæ divinæ). »

Dico 4° : Anima humana est forma substantialis corporis humani.

Quamvis hæc conclusio ex præcedentibus deducenda sit ut corollarium necessarium, singulariter et explicitè demonstranda est, ut perfecte noscatur natura unionis animæ cum corpore in homine.

Prob. 1°. Est de fide. Ita definit concilium Viennense, Clement. unica, *de summa Trinit.*, § *Porro* : « Doctrinam omnem seu positionem temere asserentem, aut vertentem in dubium, quod substantia animæ rationalis seu intellectivæ vere ac per se humani corporis non sit forma, velut erroneam ac veritati catholicæ inimicam fidei, prædicto sacro approbante concilio, reprobamus : diffinientes, ut cunctis nota sit fidei sinceræ veritas, ac præcludatur universis erroribus aditus, ne subintrent, quod quisque deinceps asserere, defendere aut tenere pertinaciter præsumserit quod anima rationalis seu intellectiva non sit forma corporis humani per se et essentialiter, tanquam hæreticus sit censendus. » Definit hic concilium de omni anima humana quod antea pronuntiaverat de anima Christi, his verbis : « Fidei catholicæ fundamento, præter quod, teste Apostolo, nemo potest aliud ponere, firmiter inhærentes, aperte cum sancta matre Ecclesia confitemur, unigenitum Dei Filium, in his omnibus in quibus Deus Pater existit una cum Patre æternaliter subsistentem, partes nostræ naturæ simul unitas, ex quibus ipse in se verus Deus existens, fieret verus homo, humanum videlicet corpus passibile et animam intellectivam seu rationalem ipsum corpus vere per se et essentialiter informantem, assumpsisse ex tempore in virginali thalamo ad unitatem suæ hypostasis et personæ. » Cum vero opiniones huic definitioni contradicentes postea prodierint, concilium Lateranense quintum hanc innovandam esse duxit. In constitutione *Apostolici regiminis*, in octava sessione promulgata, legitur : « Cum diebus nostris nonnulli ausi sint

dicere de natura animæ rationalis, quod mortalis sit, aut unica in cunctis hominibus, et aliqui temere philosophantes, secundum saltem philosophiam verum esse asseverent, sacro approbante concilio, damnamus et reprobamus omnes asserentes animam intellectivam mortalem esse, aut unicam in cunctis hominibus, et hæc in dubium vertentes, cum illa non solum vere, per se et essentialiter humani corporis forma existat, sicut in canone Clementis Papæ V, in generali concilio Viennensi edito continetur, verum et immortalis et pro corporum quibus infunditur multitudine singulariter multiplicabilis, et multiplicata, et multiplicanda sit. »

Novissime confirmata est hæc doctrina a Pio IX in Brevi ad archiepiscopum Coloniensem directo 15 junii 1857, contra scripta Guntheri, qui docebat duas animas distinctas esse in homine, unam sensitivam et alteram intellectivam : « Noscimus, ait Pontifex, iisdem libris lædi catholicam sententiam ac doctrinam de homine, qui corpore et anima ita absolvatur, ut anima, eaque rationalis, sit vera, per se atque immediata corporis forma. » Cum vero doctrinam Guntherianam ita confossam refovere tentasset Baltzer, in universitate Wratislaviensi professor, ad episcopum ejusdem urbis scripsit laudatus Pontifex 30 aprilis 1860 : « Quod quidem non possumus non vehementer improbare, considerantes hanc sententiam quæ unum in homine ponit vitæ principium, animam scilicet rationalem, a qua corpus quoque et motum et vitam omnem et sensum accipiat, in Dei Ecclesia esse communissimam atque doctoribus plerisque, et probatissimis quidem maxime, cum Ecclesiæ dogmate ita videri conjunctam, ut hujus sit legitima solaque vera interpretatio, nec proinde sine errore in fide possit negari. »

Prob. 2° facili et evidenti ratione a S. Thoma mutuata, II *Contra gent.*, c. 68 : « Ad hoc quod aliquid sit forma substantialis alterius, duo requiruntur. Quorum unum est ut forma sit principium essendi substantialiter ei cujus est forma : principium autem dico, non effectivum, sed formale, quo aliquid est et denominatur ens. Unde sequitur

aliud, scilicet quod forma et materia conveniant in uno esse, quod non contingit de principio effectivo cum eo cui dat esse; et hoc esse est in quo subsistit substantia composita, quæ est una secundum esse ex materia et forma constans. » Hæc major argumenti est ipsa definitio formæ substantialis. Atqui anima nostra humana est principium essendi substantialiter corpori nostro, quod non est essentialiter humanum nisi ab anima humana, et anima et corpus subsistunt in unitate, non tantum personali, sed essentiali et specifica hominis. Ergo anima humana unitur corpori nostro ut vera ejus forma substantialis.

Angelicus hic q. 76, a. 1, o, aliam demonstrationem instruit deductam ex conscientia, qua certo scimus ab anima esse operationes vitales quas in nobis advertimus: « Necessè est dicere quod intellectus, qui est intellectualis operationis principium, sit humani corporis forma. Illud enim quo *primo* aliquid operatur, est forma ejus cui operatio attribuitur: sicut quo primo sanatur corpus, est sanitas, et quo primo scit anima, est scientia; unde sanitas est forma corporis, et scientia est forma quodammodo animæ. Et hujus ratio est, quia nihil agit, nisi secundum quod est actu. Unde quo aliquid est actu, eo agit. Manifestum est autem quod primum quo corpus vivit, est anima. Et cum vita manifestetur secundum diversas operationes in diversis gradibus viventium, id quo primo operamur unumquodque horum operum vitæ, est anima. Anima enim est primum quo nutrimur, et sentimus, et movemur secundum locum, et similiter quo primo intelligimus. Hoc ergo principium quo primo intelligimus, sive dicatur intellectus, sive anima intellectiva, est forma corporis. Et hæc est demonstratio Aristotelis in II *de Anima*. Si quis autem velit dicere animam intellectivam non esse corporis formam, oportet quod inveniat modum quo ista actio quæ est intelligere, sit hujus hominis actio¹. » Porro nemo alium modum invenire poterit.]

1. Cfr. etiam II *Contra gent.*, c. 57 seqq.; *Quæst. disp.*, q. de *Spiritual. creaturis*, a. 2, et q. de *Anima*, a. 9.

ARTICULUS IV

Utrum anima rationalis creetur, vel traducatur a parentibus?

[Sensus quæstionis est, an, sicut per virtutem patris producit corpus filii, ita et producat hujus anima, sicut producuntur aliæ formæ substantiales; an vero, cum organisatur corpus, illi infundatur immediate a Deo, non quidem per emanationem, sed per viam creationis.

Teste Theodoro, lib. V *de Divinis decretis*, Cerdon et Marcion dicebant animam humanam esse aliquid de substantia Dei¹, ex hoc quod dicitur *Gen.*, II, 7, Deum *inspirasse*, seu ut fert alia versio, *insufflasse in faciem* hominis *spiraculum vitæ*, quod spiraculum contendebant esse communicationem ipsius spiritus divini. Hunc errorem Manichæis tribuit Aug., *de Hæresib.*, hæres. 46, et in Priscillianistis damnant illum concilium Bracarense I, cap. 5, et Leo Papa, Epist. 94, alias 93, cap. 5, qui addit errorem hunc ex philosophorum quorundam et Manichæorum opinione manasse.

Productionem animarum ex traduce sustinuerunt Tertullianus, Apollinaris et plures occidentales, teste S. Hieronymo, obscuriores tamen. De isto modo productionis dubitavit S. Augustinus, quem dubitantem secuti sunt S. Gregorius, Eucherius, Salvianus et Rabanus Maurus; quia videbatur illis difficile concipere quomodo aliter anima infantis contraheret peccatum originale in instanti conceptionis, cum Deus non sit author peccati.

Dico: Anima rationalis non est ex substantia divina, nec traducitur a parentibus, sed a Deo creatur et unitur corpori².

Prob. 1° ex S. Scriptura. *Genes.*, II, 7, dicitur: *Forma-*

1. IV *Contra gent.*, c. 85. — 2. Hic q. 118, a. 2, o. IV *Contra gent.*, c. 87.

vit Dominus Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem. Id est, Deus formavit corpus hominis ex terra, tamquam ex materia præexistente, et illi infudit animam ex nihilo productam. *Eccles.*, xii, 7 : *Revertatur pulvis in terram suam unde erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.* Porro, si spiritus sit ex semine, Deus non magis dedit illum quam corpus. *Hebr.*, xii, 9, parentes dicuntur *patres carnis*, Deus autem dicitur *Pater spirituum*. Si animæ a parentibus traducuntur, parentes erunt pariter patres spirituum, et Deus non erit magis pater spirituum quam carnis. *Zach.*, xii, 1, Deus dicitur *finger spiritum hominis in eo*. Nihil clarius. Item *Psal.* xxxii, 15 : *Qui finxit singillatim corda eorum.* Nomine cordis S. Scriptura solet intelligere animam.

Prob. 2° ex conciliis et Patribus. Conc. Toletanum I in assertione fidei dicit, « animam hominis non divinæ esse substantiæ, aut Dei Patris, sed creaturam dicimus Dei voluntate creatam. » Lateranense V, sub Leone X, sess. 8, definit animam esse immortalem, et « pro corporum quibus infunditur multitudine, singulariter multiplicabilem, et multiplicatam, et multiplicandam. » Quod significat unamquamque animam ab extra produci seu creari singulariter, ad constituendam naturam humanam in unoquoque individuo.

S. Ambros., lib. *de Arca et Noe*, c. 4, dicit : « Ex nullo homine generantur animæ. » S. Hieron., in cap. xii *Eccles.* : « Satis ridendi sunt qui putant animas cum corporibus fieri, et non a Deo, sed a corporum parentibus generari. » S. Hilarius, lib. X *de Trinit.*, probat Christum non assumpsisse animam de B. Virgine, eo quod « anima hominis opus sit Dei, carnis vero generatio semper ex carne sit...; anima nunquam ab homine gignentium originibus præbetur. » S. Bernard., sermo II *de Nativ.*, n. 4 et 6 : « Compacta et confœderata sunt in te caro et anima : illa plasmata, hæc inspirata... Quod unitur rationalis animæ creatura terreno corpori..., creando immittitur, immittendo creatur. » In hoc Patres græci latinis consentiunt.

Ex quibus omnibus nunc conclusionem nostram ad fidem pertinere et oppositam esse hæreticam, videtur multis cum Authore, qui hic, q. 118, a. 2, o, dicit : « Ideo hæreticum est dicere quod anima intellectiva traducatur cum semine. »

Prob. 3° ratione¹. 1° Si foret virtus relicta ab anima parentis in semine ad producendam animam, esset vel materialis vel spiritualis. Atqui neutrum dici potest. Ergo. — *Prob.* min. 1° Non est materialis. Nulla enim virtus activa agit extra genus suum. Ergo virtus materialis non potest producere substantiam spiritualem. 2° Non est spiritualis, tum quia non est ab anima ut est spiritualis, sed ut est actus corporis, qua parte pertinet ad ordinem materialium; tum quia non posset permanentemente subjectari in semine corporeo, donec corpus esset sufficienter organisatum; quod enim recipitur permanentemente in subjecto, ad modum illius recipitur. Ergo.

2° Eorum quæ sunt unius generis est idem modus procedendi in esse². Atqui anima est de genere substantiarum intellectualium, quæ non possunt aliter intelligi prodire in esse, nisi per viam creationis, ut patet in angelis. Ergo.

Si *objicias* pluries in S. Scriptura affirmari animas ex patre prodixisse, ut *Genes.*, xlvi, 26 : *Cunctæ animæ quæ ingressæ sunt cum Jacob in Ægyptum et egressæ sunt de femore illius*, — respondeo cum Angelico³, quod in autoritate illa, et similibus, ponitur per synecdochen pars pro toto, id est anima pro homine, utpote nobilior. Non tamen intelligendum est quod totus homo sic egrediatur de femore patris, sed id tantum quod generationi carnali per se convenit, id est caro.

Objicias contra primum testimonium Scripturæ : 1° Inspiratio seu insufflatio qua factus est homo in animam viventem, Adamum solum respicit, et non probat

1. Hic q. 118, a. 2, o. — 2. II *Contra gent.*, c. 87. — 3. Hic q. 118, a. 2, ad 1.